

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента к. мед. н., доцента, доцента ЗВО кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Белікової Інни Володимирівна на дисертаційну роботу аспіранта кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою *Вовка Ореста Ярославовича «Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози»*, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 222 – Медицина

Актуальність теми

Рак молочної залози та рак шийки матки є патологіями, які залишаються актуальними не тільки в масштабах окремої країни, але й для світової спільноти.

Рак молочної залози є головною причиною смерті жінок від онкологічних захворювань. У 2020 році у світі приблизно 685000 жінок померли від цієї хвороби. Більшість випадків захворювання на рак молочної залози та смерті від нього мають місце у країнах з низьким та середнім рівнем доходу. За показником захворюваності жіночого населення України рак молочної залози зберігає тенденцію до зростання.

Щороку від раку шийки матки вмирають близько 300 тисяч жінок. ВООЗ наголошує, що він є четвертим за поширеністю видом раку серед жінок у всьому світі;

За останні роки в світі виживання пацієнтів з раком молочної залози та раком шийки матки збільшилося, що пов'язують з раннім виявленням за допомогою передових технологій мамографічного скринінгу, підвищенню поінформованості пацієнтів і, звичайно ж, ефективнішим методам лікування.

Розуміння природи та предикторів симптомів раку, а також обізнаність щодо факторів ризику має життєво важливе значення для розробки заходів профілактики та раннього виявлення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація є самостійною науково-дослідницькою роботою. Дисертаційна робота є фрагментом ініціативної науково-дослідної роботи кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою

Полтавського державного медичного університету «Дослідження детермінант здоров'я та наукове обґрунтування підходів до організації медичної допомоги і послуг різним контингентам населення в період розвитку системи громадського здоров'я». (№0122U201336).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації

Завдання дисертаційної роботи узгоджені із визначеною метою, їх розв'язання повністю підтверджується проведеними дослідженнями.

Висновки, підготовлені за результатами виконання дисертації, повні та обґрунтовані, відповідають поставленим завданням і відображають основні положення дисертації.

При визначенні модифікованих детермінант, які асоціюються з РШМ та РМЗ проведено крос-секційне дослідженням з визначеним обсягом вибірки 229 осіб з РМЗ та 100 осіб з РШМ. Розрахунки вибіркової сукупності для респондентів склали кількість, яка забезпечила репрезентативність отриманих даних.

Відносні величини порівнювали за допомогою критерію χ^2 , кількісні показники з ненормальним розподіленням при непов'язаних вибірках – за допомогою критерію Манна-Уїтні.

Для ідентифікації факторів ризику, що вірогідно асоціюються з РШМ та РМЗ, спочатку був проведений простий логістичний регресійний аналіз, при якому вивчалися зв'язки між РШМ/РМЗ (незалежна варіанта) та одним залежним фактором (дихотомічним). Таким чином було проаналізовано медико-демографічні показники; фізичний розвиток; поведінкові фактори; використання медичних послуг. Після ідентифікації достовірних факторів ризику розроблялись прогностичні моделі за допомогою множинного логістичного аналізу з подальшим оцінюванням операційних характеристик зазначених моделей та виявлення з них моделі з найбільшим коефіцієнтом (площею під ROC кривою).

Застосування інформативних методів та математично-статистичний аналіз отриманих результатів, забезпечили представлений роботі високий рівень обґрунтованості та достовірність. основних положень і висновків.

Новизна досліджень та отриманих результатів

Автором вперше в Україні здійснено медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин – раку шийки матки та раку молочної залози, стрижневими інноваційними елементами якої стали: медична інформаційна система з вбудованими комунікативними функціями, яка об'єднує всі заклади охорони здоров'я єдиною мережею; жінка, як головна частина екосистеми в якій вона знаходиться, і як об'єкт, так і суб'єкт управління.

Визначена роль фахівця громадського здоров'я на якого покладається моніторинг і оцінка стану здоров'я жінки. З'ясовані регіональні і загальноукраїнські особливості тренду показників захворюваності, поширеності, смертності, внаслідок РШМ та РМЗ. Вперше розкриті модифіковані детермінанти впливу що асоціюються з РШМ та РМЗ на регіональному рівні. Розширені уявлення про фактори, які перешкоджають проведенню скринінгу з боку жінки: логістичні, інформативні, психологічні, організаційні. Визначена роль чоловіка в ранньому виявленні та профілактиці РШМ та РМЗ жінки.

Теоретичне значення одержаних результатів

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає в доповненні теорії соціальної медицини в частині вчення про організацію раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози.

Практичне значення отриманих результатів

Практична значимість дослідження полягає в тому, що: результати

дослідження є підставою для створення якісно нового підходу до раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози; розробки інноваційного комплексу заходів з раннього виявлення та профілактики РШМ та РМЗ через включення до медичної інформаційної системи окремого модуля для фахівця громадського здоров'я та додатку для пацієнтки; досягнення дисертаційної роботи дозволяють використовувати логічну модель імплементації раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: РШМ та РМЗ з визначенням її критеріїв та індикаторів з метою оцінки ефективності моделі; визначено організаційні інструменти для впровадження моделі в практику фахівців: ланцюжок погодження змін, який дозволить виявити ризики в системі раннього виявлення та профілактики РШМ та РМЗ; доповнення освітніх програм громадського здоров'я, соціальної медицини, онкології, сімейної медицини з питань профілактики та раннього виявлення РШМ та РМЗ; введення питань з раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози до освітніх програм підготовки лікарів на до- та післядипломному рівні.

Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного дослідження в практиці

Результати дисертації було впроваджено в освітній процес, про що свідчать акти впровадження, Навчально-наукового медичного інституту Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Харківського національного медичного університету, Дніпровського державного медичного університету, Івано-Франківського національного медичного університету, Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Ужгородського національного університету, Сумського державного університету.

Результати дисертації було впроваджено в практику охорони здоров'я: КНП «Тернопільський обласний інформаційно аналітичний центр медичної статистики» Тернопільської обласної ради, ДУ «Хмельницький обласний

центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України». На регіональному рівні - використання окремих елементів запропонованих нововведень у практичній діяльності закладів охорони здоров'я в Полтавській області: КНП «Новосанжарський Центр ПМСД», КНП «Великобагачанська ЦЛ», КП «Семенівська лікарня», КНП «Зіньківська МЦЛ», КНП «Козельщинська центральна лікарня» Козельщинської селищної ради, КП "Полтавський обласний центр громадського здоров'я Полтавської облради".

Структура та зміст дисертації

Дисертаційна робота викладена українською мовою, загальним обсягом 234 сторінок. Складається із вступу, огляду літератури, розділу, у якому описані матеріали і методи дослідження, чотирьох розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій, бібліографічного списку використаних джерел, який налічує 258 найменувань (55 – кирилицею та 203 латиницею). Матеріали дисертації ілюстровано 25 рисунками, 35 таблицями, доповнені 8 додатками.

Вступ дисертації розкриває її актуальність, визначає мету та завдання. Автором аргументується наукова новизна та практичне значення роботи, надано дані щодо впроваджень та відомості про апробацію матеріалів дисертації та опублікування результатів у наукових працях.

Розділ I. Огляд літератури включає інформацію щодо сучасного стану проблеми раку шийки матки (РШМ) та раку молочної залози (РМЗ); щодо факторів ризику раку молочної залози та раку шийки матки; щодо стану організації скринінгових досліджень; щодо існуючих моделей раннього виявлення РМЗ у світі; щодо обізнаності населення про профілактику РМЗ та РШМ в Україні та світі.

Розділ логічно впорядковано та систематизовано, сприймається легко, матеріал базується на сучасних публікаціях. Деталізація інформації, що відноситься до сформульованої теми, доводить ґрунтовний характер роботи дисертанта з літературними першоджерелами. Зауважень до розділу немає.

Розділ II «Матеріали та методи досліджень» містить вичерпну інформацію про етапи виконання дослідження, його дизайн та розкриває методологію виконання. Дисертант використовує сучасні методи

дослідження, серед яких: бібліосемантичний, метод системного підходу та аналізу; контент-аналіз, медико-статистичний; соціологічний – для анкетування жінок щодо РШМ та РМЗ та глибинного інтерв'ю – для визначення ролі чоловіків в ранньому виявленні та профілактиці РШМ та РМЗ, концептуального моделювання; організаційного експерименту; моніторингу та оцінки; експертних оцінок; економічний.

У розділі III

Проаналізовано показники здоров'я жінок: захворюваність, поширеність, смертність, які вивчали двома методами: Аналіз динамічних рядів з розрахунками показників наочності та темпу приросту і показник співвідношення смертності до захворюваності для оцінки тягаря двох видів раку. Тимчасові тренди були отримані шляхом розрахунку середньорічної відсоткової змінної та 95% довірчого інтервалу (ДІ) для захворюваності, смертності від раку молочної залози та шийки матки з використанням логарифмічної лінійної регресії Пуассона.

Результати, отримані у цьому фрагменті дисертації, представлено у 6 таблицях. Розділ закінчується висновками, які узагальнюють результати проведених досліджень.

Зауважень по даному розділу немає.

Розділ IV висвітлює результати досліджень щодо модифікованих факторів, що асоціюються з раком шийки матки та молочної залози. На підставі проведеного соціологічного дослідження проаналізовані соціально-демографічні (фінансове положення, бездітність) та поведінкові фактори (харчові звички), фізичний розвиток (ІМТ), використання медичних послуг (проходження профілактичних оглядів, наявність абортів в анамнезі), супутні захворювання, спадковість. Застосовувався множинний регресійний аналіз факторів ризику виникнення РШМ та РМЗ.

Прогностичні моделі дозволили встановити фактори, що асоціюються з РШМ та РМЗ та підсумовуються висновками, а достатня ілюстративність розділу у вигляді 13 таблиць та 4 рисунками справляє позитивне враження.

Розділ V присвячено дослідженню викликам, які стоять на перешкоді втілення моделі раннього виявлення та профілактики візуальних форм раку: молочної залози та шийки матки. Досліджено організацію скринінгу РШМ та РМЗ на основі аналізу законодавчої бази в Україні. Проведений контент-аналіз нормативно-правової бази щодо раннього виявлення та профілактики

візуальних форм раку: молочної залози та шийки матки. Визначено виклики, які постають на перешкоді раннього виявлення та профілактики РШМ та РМЗ на державному, економічному, науковому, організаційному та освітньому рівнях.

Висвітлені результати опитування жінок щодо їх обізнаності про рак молочної залози та рак шийки матки, обізнаності щодо наявних факторів ризику виникнення зазначених форм раку, обізнаність про скринінг. Закцентувано увагу на ролі чоловіків у ранньому виявленні та профілактиці РШМ та РМЗ. Під час аналізу відповідей чоловіків висвітлені наступні теми: «Обізнаність»; «Підтримка жінки, участь чоловіка»; «Промоція здорового способу життя».

Представлений розділ ілюстровано 11 таблицями рисунками. Розділ насичено числовими даними, проте сприймається легко, оскільки наведена інформація оптимально структурована. Принципових **зауважень** до розділу немає.

Розділ VI присвячений медико-соціальному обґрунтуванню, розробці та експертній оцінці функціонально-організаційної моделі раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози.

Оптимізована модель включає в себе елементи екосистеми жінки; визначена роль фахівця громадського здоров'я; залучені елементи медичної інформаційної системи. З метою попередження та вчасного усунення проаналізовані ризики у ланцюжку погодження змін.

Висвітлено результати експертної оцінки з розрахунком коефіцієнта конкордації Кендала. Коефіцієнт становить 0,85, що свідчить про високу ступінь узгодженості думок експертів.

Висвітлено економічну ефективність функціонально-організаційної моделі. Доведено різницю між вартістю лікування занедбаних форм РШМ та РМЗ порівняно з раннім виявленням та профілактикою.

Зауважень немає.

Висновки та практичні рекомендації зроблені на підставі отриманих у дослідженні результатів, обґрунтовані, містять фактичний матеріал і відповідають завданням дослідження.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць: 3 статті у наукових фахових виданнях, рекомендованих ДАК України, 2 статті в іноземних наукових виданнях, індексованих у науково-метричній базі SCOPUS, 3 публікації у Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю, 3 монографії.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Полтавський державний медичний університет має внутрішню систему перевірки академічних текстів на наявність запозичень. Академічні тексти перевіряються на основі Положення «Про порядок перевірки в Полтавському державному медичному університеті текстових документів – дисертаційних робіт, звітів за науково-дослідними роботами, наукових публікацій, навчальної літератури, навчально-методичних видань, засобів навчання, кваліфікаційних робіт, письмових робіт здобувачів освіти усіх рівнів на наявність плагіату», що базується на чинному законодавстві України.

Публікації та дисертаційна робота Вовка Ореста Ярославовича «Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози» не містить виявлених текстових та інших запозичень.

Недоліки дисертації щодо змісту і оформлення

Дисертаційна робота Вовка Ореста Ярославовича є завершеною науковою працею та заслуговує позитивної оцінки.

Принципових зауважень, щодо оформлення дисертації, викладення результатів дослідження та їх аналізу немає, проте прошу автора надати деякі роз'яснення:

- 1) Поясніть, будь ласка, які саме інновації Ви покладаєте на фахівця громадського здоров'я?
- 2) В своїй роботі Ви згадуєте термін «екосистема», поясніть будь ласка, що мається на увазі під терміном «екосистема» в вашій роботі?

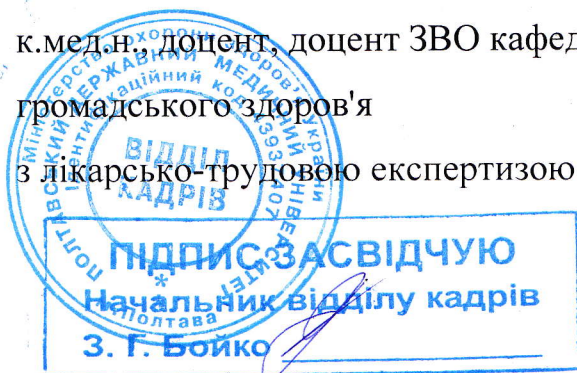
Висновок

Дисертаційна робота очного (вечірнього) аспіранта кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету **Вовка Ореста Ярославовича** за темою **«Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози»** є закінченим науковим дослідженням, що розв'язує наукову задачу, яка полягає у медико-соціальному обґрунтуванні й розробці моделі раннього виявлення та профілактики візуальних форм злоякісних пухлин: рак шийки матки та рак молочної залози та впровадженні окремих елементів моделі в сферу охорони здоров'я України.

Дисертаційна робота Вовка О.Я. за своєю актуальністю, метою та завданнями дослідження, достовірністю та обґрунтованістю отриманих результатів, висновків і практичним значенням відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» № 44 від 12 січня 2022 р., та сучасним вимогам до оформлення дисертацій, затверджений наказом Міністерства освіти та науки України №40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та може бути представлена до офіційного захисту зі спеціальності 222 – Медицина.

Офіційний рецензент

к.мед.н., доцент, доцент ЗВО кафедри
громадського здоров'я
з лікарсько-трудовою експертизою

І.В.Белікова